

NOVOSTI

Krčenje novih puteva za integraciju Roma u Katoličku Crkvu i društvo (2/5)

ZAGREB (IKA) 27.08.2023. / 09:00

Godinu dana nakon smrti začetnice pastorala Roma na prostorima Republike Hrvatske, sestre Karoline Miljak, ASC (1950. - 2022.), ovaj feljton u pet nastavaka ima za cilj dokazati kako već sada postoje neizbrisivi tragovi koji su ona i suradnici ostavili na Crkvu, institucije, kulturu dijaloga, ali ponajviše na živote pripadnika romske zajednice kojima ne samo da je pomagala, već se iskreno radovala susretu s njima, podizala svijest u društvu o izazovima s kojima se susreću te je svesrdno vjerovala u njihovu društvenu integraciju i napredak.

*„IMALA SAM PREKRASNE BISKUPE ZA SURADNJU. RAZUMJELI SU ME, DALI SU MI SLOBODU DJELOVANJA I OMOGUĆILI SU MI SVE ŠTO JE POTREBNO“**

– s. Karolina Miljak

Pri povratku iz Italije sa susreta Međunarodnog odbora za pastoral Roma, Glas Koncila je zamolio s. Karolinu Miljak za pisani intervju u kojem je između ostalog istaknula „kako bi bilo dobro da Biskupska konferencija Jugoslavije osnuje Odbor za pastoral Roma“*. Kako će se pokazati, te su se riječi obistinile upravo zalaganjem te klanjateljice Krvi Kristove 1987. godine te će ona postati tajnica Odbora, ali i njeno „srce i duša“, kako će kasnije reći bivši predsjednik Odbora Hrvatske biskupske konferencije za pastoral Roma đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić.

Zahvaljujući upravo institucionalnom okviru u sklopu kojeg je mogla sada djelovati, nikli su brojni projekti kao što je Romska odgojna zajednica ili pak objava vjeronaučnog katekizma na jezicima Lovara i Bajaša, a s. Karolina se zalagala i za integraciju Roma na međunarodnoj razini, zbog čega je zadobila

povjerenje te je izabrana i u vodstvo međunarodnih tijela koja su skrbila o pastoralu Roma.

Potrebna novost

Nedugo nakon izlaska broja Glasa Koncila u kojem je objavljen intervju, poticajem kardinala Franje Kuharića te kanonika Prvostolnog kaptola zagrebačkog, mons. Vladimira Stankovića, s. Karolina je poslala dopis tajništvu Biskupske konferencije u kojem je zatražila osnivanje Odbora koji bi se posvetio ne samo evangelizaciji romske zajednice već i odgoju i obrazovanju, a sve to s ciljem integracije Roma u vjersku, odnosno društvenu zajednicu.

„Na zasjedanju 1987. godine biskupi nisu bili protiv toga da se osnuje Odbor, ali trebalo je imenovati predsjednika Odbora. Međutim, te se novosti nitko nije želio prihvatiti“*, prepričavala je kasnije s. Karolina u emisiji „Od Krista pozvani“, 2015. Ipak, snažan je bio poticaj Duha na koji se s. Karolina nije htjela oglušiti. Bila je svjesna, što je i sama rekla, da je biskupima ovakav pastoral bio novost. Te dane prebiralala je u svojim mislima koje bi karakteristike trebala imati osoba koja bi predsjedala Odborom.

Zaključila je jednom prilikom kako predsjednik Odbora treba biti čovjek katehizacije i evangelizacije. Vođena tom mišlju, s. Karolina je predložila ondašnjeg đakovačko-srijemskog biskupa Ćirila Kosa. „On je jednostavan i dobar, učinio mi se pravim čovjekom za romsku populaciju“*, istaknula je s. Karolina govoreći o biskupu Kosu.

Mons. Kos je na zasjedanju Biskupske konferencije Jugoslavije, 7. listopada 1987. godine postao prvi predsjednik Odbora za pastoral Roma.

Nadbiskup Hranić: Ona je svojom ljubavlju prema Romima pokretala nas sve

Bio je to jedan od najmanjih Odbora pri Biskupskoj konferenciji te je niz biskupa naslijedilo mons. Kosa. Ranih 2000-ih, službu predsjednika Odbora HBK za pastoral Roma preuzeo sadašnji đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić. Kao predsjednik Odbora bio je s. Karolini podrška, ali je ipak ona „bila nositeljica svega“, kaže đakovačko-osječki nadbiskup, prisjećajući se s. Karoline Miljak.

Njegovo prvo sjećanje na s. Karolinu seže u vrijeme kad je od varaždinskog biskupa Marka Culeja naslijedio mjesto predsjednika Odbora. „Svi članovi Odbora i oni koji su prošli kroz taj Odbor, reći će da je pokojna s. Karolina bila srce i duša, nositeljica pastoralu Roma. Sve ono što pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji

imamo s obzirom na pastoral Roma velikim je dijelom zahvaljujući njezinom nastojanju i zaslugama. Promicala je i gurala svijest da su Romi među nama misijsko područje. Snažila je svijest da su Romi našoj domovinskoj Crkvi pastoralni izazov. Imamo ih, stoga im se trebamo posvetiti“, istaknuo je nadbiskup.

Foto: Sjednica Odbora HBK za pastoral Roma, 2011.

Svjesna potrebe za činjenjem novih koraka, s obzirom da je mnogo toga dozrelo u pastoralu Roma tijekom vremena, s. Karolina je nastojala pružati prijedloge koje je mons. Đuro Hranić svesrdno podržavao kao predsjednik Odbora. „Ostavila je na mene snažan dojam i moram priznati da je ona mene oduševila. ‘Kupila je moje simpatije’ da sam, eto kroz tih deset godina što sam bio na čelu Odbora HBK za pastoral Roma, nastojao joj koliko sam mogao, uistinu biti podrška u njezinom radu“, napomenuo je.

„Ona je sve pripremala, ona je mene animirala i zahvalan sam joj za to. Ona je svojim srcem, svojom ljubavlju prema Romima, svojom dobrotom, svojom suosjećajnošću, svojom solidarnošću s njima – pokretala nas sve“, nadodao je nadbiskup.

Susret koji ruši barijere

Romska odgojna zajednica iskorak je u pastoralu Roma poduzet tijekom mandata više predsjednika Odbora – riječ je o ljetnom višetjednom programu romske i neromske djece u Republici Hrvatskoj. Za vrijeme mandata nadbiskupa Hranića ono je ponovno postao redoviti program, a s. Karolina je uz pomoć člana Odbora prof. dr. Nevena Hrvatića izrađivala plan programa.

„Meni su ti susreti, moram priznati, bili dragocjeni. (...) Različita iskustva su mi pokazala koliko su vrijedni“, istaknuo je nadbiskup te nadodao da je „jedan od najradosnijih trenutaka“ u njegovom svećeničkom i biskupskome životu bio susret Romske odgojne zajednice u Baškim Oštarijama.

„Sjećam se, bila je nedjelja“, prepričava mons. Hranić. Djeca su nakon večere održala program koji su tijekom proteklog razdoblja pripremila uz pomoć s. Karoline i suradnika. Kako je opisao nadbiskup Hranić, bilo je najavljeno kako će u publici biti dužnosnici te su djeca osjećala tremu. Na toj večeri i programu su uz ostale goste, sudjelovali i sada pokojni gospićko-senjski biskup Mile Bogović te mons. Hranić, koji su odlučili vrijeme prije programa provesti s djecom u igri. „Malo smo opustili situaciju“, rekao je mons. Hranić.

„Tijekom programa biskup Bogović i ja među ostalima smo srdačno pljeskali, odobravali. Djeca su vidjela da su prihvaćena. Dobila su dojam da je sve skupa dobro prošlo. (...). U razgovoru s djecom doživjeli smo da su i ta djeca nas prihvatila kao svoje, uspjeli smo porušiti barijeru. Moram priznati da mi je to bilo prekrasno iskustvo susreta s njima (...)“, prisjetio se nadbiskup.

Foto: IKA//PROJEKT "ROMSKA ODGOJNA ZAJEDNICA", 2015.

Nepoznavanje jezika nije spriječilo s. Karolinu

Iako s. Karolina nije govorila romskim jezicima, trudila se u zajedništvu s Romima stvoriti teološku terminologiju. Opisivala im je pojedine teološke riječi te su skupa stvarali pojmove koji bi njima bili razumljivi. Kao rezultat toga, Odbor Hrvatske biskupske konferencije za pastoral Roma objavio je i 2005. godine prvo izdanje vjeronaučnog katekizma na romskim jezicima Lovara i Bajaša.

„Velika vrijednost rada s. Karoline“ jest u tome da je „uspjela prevesti materijale za rad s Romima“, poručuje mons. Hranić, čiji je mandat u Odboru počeo nedugo nakon objave toga katekizma.

Dvojezični katekizam, odnosno trojezični ako se uzme i hrvatski jezik u obzir, „PE DEVLESKO DROM. Mngho čikno Devlesko sičipe“ i „PA KALJE LU DIMIZOULUJ. Kenvija da anvacala da Dimizou“ – odnosno „Na Božjem putu. Moj mali vjeronauk“, priredila je s. Karolina. Izdanje je motivirano njezinim dugogodišnjim pastoralnim iskustvom, a put do objave je popločan suradnjom više „pastoralaca“, katehetičara te stručnjaka za romske jezike. Do tog trenutka, jezik Bajaša nije imao svoje pismo, stoga je razvidan kulturološki značaj ovoga izdanja.

Mons. Vladimir Stanković prigodom predstavljanja Katekizma u Zagrebu 2005. objasnio da je katekizam znak dobrodošlice Romima u Crkvu i hrvatsko društvo –

značajan korak u krčenju novih puteva za integraciju Roma**.

„Prijateljica Roma“ postala je dijelom uprave Međunarodnog katoličkog odbora za pastoral Roma

Jedna od stvari koje je s. Karolina istaknula nadbiskupu Hraniću kao nešto što joj je bilo od velike važnosti bilo je povećanje broja nacionalnih predstavnika na međunarodnim susretima vezane za pastoral Roma. „Ona je meni rekla kako misli da je važno da se ja osobno uključim te da još netko od članova Odbora pođe na susret“, rekao je nadbiskup te objasnio kako se tim sudjelovanjem pokazala „nekakva širina“.

„Moram priznati da sam osobno na tim susretima dobio vjetar u leđa i da me je to jako ohrabrilo“, rekao je. S obzirom da je bila redovita na susretima „tamo su je vidjeli i prepoznali (...) baratala je s nekoliko jezika pa su je uzeli i u vodstvo te organizacije“, istaknuo je mons. Hranić.

Međunarodni katolički odbor za pastoral Roma (CCIT – Comite Catholique International pour les Tsiganes) osnovali su 1976. godine Abbé André Barthélemy te Elisa i Léon Tambour s ciljem inkulturacije Evanđelja u romsku kulturu. Jedan neformalni susret stvorio je katoličku organizaciju ekumenskog duha koja danas pod svojim imenom okuplja više od stotinu ljudi iz dvadesetak europskih zemalja, a jedna od tih zemalja je i Republika Hrvatska. Organizacija, čije je poslanje utemeljeno na Evanđelju, izgradila je duhovnost na pojmu prijateljstva: „prijateljstvo nije put u pastoral; ono je već samo po sebi pastoral. Ono je duhovnost“***. Ako je duhovnost osnažena evanđeoskim vrijednostima ona rađa prijateljstvo, a te vrijednosti, prema CCIT-u podrazumijevaju otkrivanje patnje, radosti, težnji i bogatstva onih kojima si poslan. Takvo prijateljstvo rođeno je između s. Karoline i Roma kojima je bila poslana, a prepoznala ga je i uprava CCIT-a koja je izrazila želju da s. Karolina – „prijateljica Roma“ – postane dijelom njih. U upravu CCIT-a bit će izabrana čak pet puta****.

„Najvrijednije u čemu sam s. Karolinu u to vrijeme podržao”

Sudjelovanje na europskim susretima i primjeri drugih zemalja potaknuli su Odbor na osnivanje susreta suradnika u pastoralu Roma na nacionalnoj razini. Đakovačko-osječki nadbiskup Đuro Hranić istaknuo je kako je taj podvig bio izazov za njega tijekom njegovog mandata. „Teško je išlo na početku“, napomenuo je.

U potrazi za suradnicima često je nailazio na odbijanje, podcjenjivački mentalitet otežavao je suradnju. „To je mentalitet da mi tzv. gadže, neromi, podcjenjujemo Rome. Oni s druge strane imaju kompleks manje vrijednosti i nepovjerenje prema nama neromima. Nadilaženje toga jaza, te barijere, uspostavljanje povjerenja – to je, držim jako važno. Na Nacionalnim susretima suradnika u pastoralu Roma uvidio sam da je to najveća vrijednost tih susreta“, objasnio je nadbiskup.

Foto: IKA//Drugi nacionalni susret djelatnika u pastoralu Roma, 2010.

Na susretima se dizala svijest o Romima kao o zasebnoj skupini. „Romi su misijsko područje i u radu s njima potrebno je prilagoditi pastoralne kriterije da biste mogli nešto postići. Romi su pokazali interes za Crkvu i dragoga Boga. Važno je stoga da pastoralni kriteriji koje mi pred njih postavljamo ne budu malj u čelo njima“, dodao je.

Govoreći zaključno o Nacionalnim susretima suradnika u pastoralu Roma rekao je: „držim da je to možda najvrijednije u čemu sam s. Karolinu u to vrijeme podržao.“

Evangelje poziva na izgradnju odnosa

Prisjećajući se na kraju primjera s. Karoline, mons. Hranić je naglasio jednu poruku za katolike: „Isus nas trajno poziva i to je naša kršćanska obaveza da Isusovim očima, Isusovim srcem promatramo druge ljude; da ih ne osuđujemo, da

se ne postavljamo njima s visoka, da ih ne omalovažavamo, ne podcjenjujemo i ne ismijavamo, nego da poštujemo njihovo ljudsko dostojanstvo i da im poklanjamo povjerenje. To je nešto što pripada nama kršćanima u odnosu prema svakom čovjeku.

Ovdje među nama imamo Rome, oni su izazov, oni su naša zadaća isto tak – naša misijska i pastoralna zadaća – i mislim da je s. Karolina probila led. Učinila je puno toga na mijenjanju mentaliteta i odnosa nas neroma, gadža u odnosu prema Romima.

Mislim da nas Evandjelje, vjernost Isusu Kristu, a ne naša dobra volja i naša pastoralna revnost, obvezuje na mijenjanje našeg odnosa prema Romima i na veće poštovanje prema njima, na izgradnju odnosa prema Romima. Romi kad jedanput s njima stupite u kontakt, osjete da ste vi čovjek, (...) očekujte da će vas oni čitavim bićem i srcem štititi i biti vam podrška u svemu“, poručio je za kraj mons. Đuro Hranić.

*Tko je bila s. Karolina Miljak? Crtice iz života i otkrivanja poziva za pastoral Roma <https://hkm.hr/vjera/od-krista-pozvani/tko-je-bila-s-karolina-miljak-crtice-iz-zivota-i-otkrivanja-poziva-za-pastoral-roma/> 13.1.2022. (pristupljeno 10.8.2023.)

**U Zagrebu predstavljen prvi katekizam na romskim jezicima <https://ika.hkm.hr/novosti/u-zagrebu-predstavljen-prvi-katekizam-na-romskim-jezicima/> 1.6.2005. (pristupljeno 16.8.2023.)

***Comité Catholique International pour les Tsiganes – A bit of history <https://www.ccitsiganes.org/en/association/a-bit-of-history/> (pristupljeno 20.8.2023.)

****Kongres o pastoralu Roma <https://ika.hkm.hr/novosti/kongres-o-pastoralu-roma/> 2.4.2012. (pristupljeno 24.8.2023.)

Članci objavljeni u sklopu projekta “Sestra među Romima. Misionarsko poslanje s. Karoline Miljak u pastoralu Roma u Hrvatskoj”

[Prvi susreti i približavanje s romskom zajednicom \(1/5\)](#)

Autor: Paula Marija Stier, novinarka Informativne katoličke agencije
(paula.stier@hkm.hr)

* Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena autora.

Ključne riječi: đakovačko-osječki nadbiskup mons. Đuro Hranić feljton
odbor HBK za pastoral Roma s. Karolina Miljak Sestra među Romima

Daljnje korištenje vijesti u medijima samo uz prethodno odobrenje izdavača.
Sva prava pridržana © 2018 - 2019 Hrvatska katolička mreža